

2. Джуря О. Освітні традиції як чинник життєтворчості особистості [Електронний ресурс] / О. Джуря // - Режим доступу www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/.../Dzura.pdf

3. Дубасенюк О.А. Вплив ідей життєтворчості на формування особистості старшокласника / О.А. Дубасенюк // Вісн. Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка – 2004. – Вип. 18.

4. Максютя М.Є. Стратегія самобутності в умовах техногенної цивілізації: контекст культурних трансформацій [Електронний ресурс] / М.Є. Максютя // Мультиверсум. Філософський альманах. - К.: Центр духовної культури, 2008. - № 73. – Режим доступу: www.filosof.com.ua/Jornel/M_73/Multiversum_73.htm

5. Смолінчук Л.С. Творчість і життєвий шлях особистості [Електронний ресурс] / Л.С. Смолінчук // Творчість у контексті розвитку людини: Матер. наук.-практ. конф. 23–24 трав. 2003 р. – К.: Новий Акрополь, ін.-т філос. ім. Г.С. Сковороди. – Режим доступу: <http://www/newacropolis.org.ua/ua/smolinchuk28.htm>

6. Степаненко М.Д. Життєва компетентність особистості: концептуальні засади та соціальні виміри : Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія і філософія історії» / М.Д. Степаненко. – Х., 2006.

7. Ткаченко А.А. Понятие «дела жизни» и акме / А.А. Ткаченко // Смысл жизни и акме: 10 лет поиска: В 2 ч. / Под ред. А.А. Бодалева, В.Э. Чудновского и др. – М.: Смысл, 2004. – Ч. 1.

8. Фарина С. Духовні цінності як домінанта поведінки особистості в кризових умовах / С. Фарина // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Наук.-метод. журнал. – 2001. – Випуск 3.

9. Фромм Э. Бегство от свободы / Э. Фромм; [пер. с англ.; общ. ред. и предисл. П.С. Гуревича]. – М.: Прогресс, 1989.

Богданова Н.Г. Жизнетворчество личности в тоталитарном обществе

Жизнетворчество личности в тоталитарном обществе имеет внешне определенный характер, а пути реализации жизненного пути индивида социально четко обрисованы.

Ключевые слова: личность, культура, творчество, життєтворчество личности, культура життєтворчества личности, образование.

Bogdanova, N.G. Life Creativity of Personality in Totalitarian Society

Life creativity of a personality in totalitarian society has the outside defined character, and the ways of realization the individual's life process are distinctly framed.

Key words: personality, culture, creativity, life creativity of a personality, the culture of personality's life creativity, education.

УДК 1:316.4

Акопян В.Г.

Основные проблемы впровадження екологічної парадигми культури життєтворчості й виховання особистості

Впровадження екологічної парадигми культури життєтворчості й виховання особистості в реальний життєвий процес відбувається досить суперечливо і потребує належного правового забезпечення.

Ключові слова: глобалізація, екологія, екологічні проблеми, екологічна свідомість.

Діяльність екологічних громадських організацій України охоплює різні напрями й спрямована на вирішення найбільш гострих проблем, багато з яких мають складний, системний характер. Наприклад, організація «Всеукраїнська екологічна ліга» (ВЕЛ), яка має розгалужену мережу регіональних представництв і непогану фінансову базу, веде успішну і потужну інформаційну кампанію проти проникнення на український споживчий ринок та в сільське господарство генетично модифікованих організмів та продукції з них [1, с.32]. Крім зазначених вище, варто також назвати Національний екологічний центр України, Українську екологічну асоціацію «Зелений світ», регіональні організації: рівненський «Екоклуб», артемівський «Бахмат», харківські «Печенігі», миколаївські «Спільні дії» та інші.

Національний екологічний центр України (НЕЦУ) провадить потужну роботу з привертання уваги громадськості до знищення куточків дикої природи – як у заповідниках, так і в місцях, які б мали стати об'єктами ПЗФ, але через небажання зацікавлених осіб не стають ними. НЕЦУ також робить значний внесок у боротьбу із незаконним будівництвом у столиці, а також намагається протистояти екологічно небезпечним проектам, на кшталт розбудови Ташлицької гідроакумуляуючої електростанції.

2 серпня 1995 року в Артемівське міський виконавський комітет зареєстрував громадську організацію Еколого-культурний Центр «Бахмат» [2, с.4]. Таким чином були об'єднані зусилля ентузіастів, що працюють раніше в асоціації «Зелений світ», групі «До витоків» і дискусійному політклубі «Пошук». Само назва організації вже спонукала людей знати свою історію, адже бахмат – це тюркська назва породи дикого коня, що водився ще в середні століття в наших диких степах. Від нього й пішло ім'я річки і міста Бахмут – нині Артемівськ.

«Знати – любити – берегти» – такий девіз узяв для себе Еколого-культурний Центр. Опісля десяти років можна з упевненістю сказати, що «Бахмат» не зійшов з вибраної дороги і старанно працював над виконан-

ням головної мети – об'єднання зусиль небайдужих жителів краю для поліпшення стану довкілля, збереження природної спадщини. За ці роки вони чистили струмки, прибирали сміття, випускали телепередачі, писали статті в газетах, проводили гучні акції по захисту природи. Проте, з часом, «зелені» винайшли свою оригінальну нішу – те, чим, окрім громадськості, не може займатися ніхто – ні державні, ні політичні, ні комерційні структури – лобювання інтересів місцевих жителів і залучення населення до участі в ухваленні рішень властями на різних рівнях [2,с.11].

Аналіз регіонального розподілу оцінок експертів засвідчив, що впливовість всіх згаданих вище організацій є неоднаковою в різних регіонах України [3,с.12]. Наприклад, Асоціація «Зелений світ» досягла значного впливу – вище середнього – у Донецькій та Чернігівській областях, Українське товариство охорони природи – у Донецькій, Луганській, Чернігівській областях та у м. Севастополь, Всеукраїнська екологічна ліга – у Донецькому регіоні та у м. Севастополь. Усі перераховані організації та Партія Зелених України мають свої відділення у більшості регіонів України, їхня діяльність поширюється на всю країну. Тому ці організації можна назвати всеукраїнськими та віднести до групи «А» – до неї відносять такі організації, що мають значні людські й фінансові ресурси та розвинену організаційну структуру, вони намагаються бути впливовим фактором у процесі визначення загальнонаціональної політики. Саме ці фактори багато в чому визначають престиж і впливовість громадської організації в суспільстві на загальнонаціональному рівні.

До наступної групи потрапили громадські організації «Мама-86» та «Еко-право». Їхні організаційні структури активно діють в 5–6 регіонах України і мають значний вплив у Донецькій, Київській, Одеській областях («Мама-86») та у Львівському регіоні («Еко-право»). Ці організації можна віднести до групи «Б» – це місцеві й регіональні екологічні об'єднання громадян, які мають широкі зв'язки та матеріальні ресурси, що дає можливість розгорнути активну діяльність і помірно впливати на суспільство.

Ще одна група об'єднала такі організації: Товариство мисливців та рибалок, Молодіжна екологічна ліга, інші політичні партії, Культурно-екологічний центр «Бахмат», Грінпіс, Товариство охорони тварин, Екологічний фонд Придніпров'я. Вплив вказаних організацій поширюється в основному в межах одного – трьох регіонів і сягає досить активного рівня у м. Севастополі – Молодіжна екологічна ліга, в Донецькому регіоні – Культурно-екологічний центр «Бахмат» та у м. Київ – Грінпіс. Ці організації можна віднести до групи «В», яка об'єднує місцеві й регіональні екологічні організації, характерною рисою яких є здатність формувати та реалізовувати екологічну політику на рівнях компетенції органів місцевого самоврядування.

Як бачимо, екологічний рух в Україні досить різноманітний, розгалужений та розвинений. Проте в Україні й досі відсутній дієвий механізм взаємодії між громадськими організаціями, рухами, партіями та владою у розв'язанні проблем екологічної безпеки, що значно зменшує ефективність громадських ініціатив. Окрім того, як засвідчив аналіз їхніх програмних документів, ступінь опрацювання та якість програмних заяв залишають бажати кращого. Вони не залежать від політичної орієнтації партій. Заходи, що там пропонуються, непогано опрацьовані, доведені до переліку законів, які необхідно прийняти і розробкою яких партії (рухи) збираються зайнятися. Проте частіше за все конструктивна частина

програми виглядає як перелік окремих тез досить загального характеру. Практично жодна з них не відповідає на питання: як розв'язати складні проблеми охорони навколишнього середовища [4].

Можна відокремити низку чинників, які гальмують інтеграцію українських екологічних організацій в структури глобального громадянського суспільства та заважають розвитку українських природоохоронних організацій. Серед них: складна процедура реєстрації та система оподаткування діяльності екологічних рухів, особливо тих, які співпрацюють з міжнародними фондами, складна система законодавства стосовно функціонування осередків міжнародних організацій. Великим пробілом в українському законодавстві є відсутність правового регулювання грантової діяльності екологічних організацій; низький рівень фінансування з боку держави (наприклад, в країнах ЄС бюджет екологічних організацій складається з 70–80 % з державних екологічних програм та 1–12 % благодійної допомоги) [5,с.111]. До проблем також належить і низький професійний рівень працівників громадських організацій, відсутність мотивації для співпраці з закордонними партнерами, байдужість з боку українського населення, а також «інформаційна відсутність»: відмова українських ЗМІ публікації матеріалів екологічних організацій.

Існує ще одна проблема екологічних громадських об'єднань, яка є зворотнім боком незалежності та некерованості державою – це негативні дії псевдо екологічних установ та об'єднань. Під гаслом екологічних об'єднань нерідко діють псевдоорганізації, які мають зовсім інші цілі, а не облагородження і захист навколишнього природного середовища. З цим пов'язано декілька криз в українському екологічному русі, які мали характер політичних інсинуацій, фінансових зловживань, економічних авантур тощо. Зокрема, у 90–х рр. Нерідко Зелений рух України і Партія Зелених у масовій свідомості ототожнювалися саме через амбіційні проекти партії, яка відділившись як самостійна організація, намагалася використати весь потенціал незалежного екологічного руху. Відомі також численні зловживання низки так званих «чорнобильських» об'єднань, які чимало зуміли використати з корисливою метою з гуманітарної допомоги, яка надходила в Україну [6,с.219]. На це неодноразово звертали увагу наші парламентарії, ця тема піднімалася на декількох парламентських слуханнях. Нарешті, так званий екотуризм дуже часто виступає лише рекламним, піарним гаслом, за допомогою якого намагаються залучити клієнтів фірми, які до справжніх екологічних проектів не мають ніякого відношення. Цим завдано дуже багато шкоди справжньому українському екологічному рухові, бо викликало упередженість до його відкритості, чесності і цілеспрямованості з боку міжнародних як урядових, так і неурядових організацій. Як зазначають відомі представники та експерти екологічного громадського руху, «серед громадських організацій існує таке явище, як псевдоЕНО (екологічних неурядових організацій), породжене недосконалістю законодавства про ЕНО та грантової політики міжнародних донорських організацій. ПсевдоЕНО юридично зареєстровані як громадські організації, але створюються чиновниками державних структур різного рівня, комерційними структурами, політичними партіями для обслуговування їхніх інтересів у галузі природоохоронної політики, використання природних ресурсів і забезпечення інших інтересів, не пов'язаних з громадською діяльністю. Під ЕНО часто маскуються консалтингові структури і різні рекламно-ресурсні центри, представництва

деяких міжнародних організацій, фондів тощо, діяльність яких також не є, по суті, природоохоронною і громадською. Такі організації працюють переважно в Києві і великих містах, де зосереджені представництва міжнародних благодійних фондів» [7,с.72].

Однією з найбільших перешкод, що гальмує будь-який політичний прогрес у вирішенні екологічних проблем зусиллями громадських організацій, є недостатнє фінансування та і загальний рівень нерозуміння екологічних проблем більшістю населення, включаючи тих, хто приймає відповідні рішення. Природоохоронна діяльність неурядових громадських організацій включає громадський контроль за виконанням природоохоронного законодавства, громадський екологічний моніторинг та участь у розширенні території заповідного фонду. Акції екологічного протесту проходять у формі мітингів, демонстрацій, пікетування або розповсюдження листівок. У ряді випадків акції протесту бувають результативними і приводять до позитивних зрушень [8,с.4]. Але ж треба бути реалістами, все це тільки початок, фундамент для істинно державного та громадського розуміння наріжної ролі екології для України.

Ще одна важлива відмінність динаміки екологічного від інших рухів – наявність часового імперативу. Терміни реалізації цілей, які він собі ставить, задані глобальною динамікою біосфери. Парадокс руху полягає в тому, що це – робота на майбутнє, яке проте може не настати взагалі, якщо рух всіма силами не зуміє реалізувати свої цілі в певні терміни в сьогоденні. Це протиріччя одночасне джерело динаміки руху і його перманентної кризи [5,с.49].

І остання ознака (чи проблема), про яку хотілося б згадати, – це особливість ставлення українського суспільства до екологічних НУО. Надто часто до екологічних НУО ставляться негативно, особливо на побутовому рівні. Якщо ЗМІ виявляють певне розуміння суспільної необхідності роботи екологічних НУО (навіть звинувачуючи їх у зраді національних інтересів, лобюванні приватних інтересів), то державні органи та окремі громадяни виявляють значний скептицизм, коли йдеться про екологічні НУО. Видається, що причини такого ставлення державних органів та громадян різні [9].

Підводячи підсумок, треба зазначити, що аналіз екологічної свідомості в колишніх соціалістичних країнах, зокрема в Україні, показує в цілому високу зацікавленість екологічними проблемами. На відміну від розвинених країн, тут спостерігається недовіра до дій державних і адміністративних органів. Доволі високий рівень екологічної свідомості не підкріплюється розвитком соціальної активності. Багато в чому таке положення зумовлено недостатнім рівнем інформованості населення про стан навколишнього середовища і незначними можливостями впливати на стан справ у цій сфері. У той же час на державному рівні питання захисту навколишнього середовища вирішуються недостатньо. У країнах європейського типу Україна може взяти позитивний досвід: закони із захисту навколишнього середовища, безвідхідні виробництва, вторинне використання ресурсів, технології виробництва екологічно чистих товарів тощо, але ніяк не спосіб життя, менталітет західноєвропейського суспільства, спрямований на споживання [10,с.14].

У той же час специфіка української ментальності зумовлена дією природних, культурних і соціально-психологічних чинників. Природа суттєво впливає на формування української ментальності за допомогою

заданих символів. Ця особливість українського менталітету може бути використана для подальшої екологізації свідомості. Отже створення нової філософської екофільної парадигми на основі українського менталітету, зорієнтованого до природи, а також традиції східних суспільств і позитивного західного досвіду є необхідною умовою побудови екологічного суспільства.

Діяльнісна сторона людського життя, практика його перетворення, є однією з найважливіших тем дослідження сучасної філософської науки. Людська діяльність, і в першу чергу її екологічний аспект, порушує комплекс важливих теоретичних питань, має свої специфічні особливості і, за умов сучасної науково-технічної революції, набуває нові якості. Наукове дослідження діяльності сьогодні пов'язане з подоланням ряду труднощів, насамперед, методологічного характеру. Ці труднощі зумовлені, з одного боку, процесом становлення єдності природничих, суспільних і технічних наук, що розширює межі знань. При цьому виділяється нова мета, що детермінує дослідницькі програми особливого типу, а також вимагає усвідомленого переходу до аналізу структури діяльності. З іншого – активно формуються нові підходи до організації самої діяльності, особливостями яких є соціальна обумовленість та практичні потреби [11,с.7].

Громадські організації України, які фахово займаються питаннями охорони довкілля та сталого розвитку, а також беруть активну участь у міжнародній співпраці, мало обізнані щодо проблем європейської інтеграції і не активні в процесах розвитку співпраці між Україною та Європейським Союзом. Водночас співпраця між Україною та ЄС у наступні роки буде істотно впливати на швидкість і якість реформ в сфері охорони довкілля в Україні. Політика ЄС щодо України надає інструментарій для здійснення відповідних реформ, але за відсутності політичної волі та політичного лідерства в країні цей інструментарій залишається невикористаним. Активізація участі громадських організацій з метою залучення до формування та посилення інструментарію ЄС, а також здійснення тиску зсередини в Україні на запровадження реформ, щодо яких Україна має зобов'язання перед ЄС, – ось наше завдання [12,с.8].

Отже, громадські екологічні організації, тобто неурядові структури виконують важливу функцію у формуванні механізму нагляду за використанням довкілля. Це є одним з показників того, що в Україні формується реальне громадянське суспільство, оскільки формується система контролю громадськістю за діяльністю різних органів влади. Вона здійснюється багатьма напрямками: громадський моніторинг, громадська експертиза, громадські проекти, громадська ініціатива, пропаганда і просвітництво на різних рівнях.

Список використаних джерел

1. Голубовська–Онісімова Г. Майбутнє України в руках екоНУО / Г.Голубовська–Онісімова, О.Супруненко // Розвиток громадянського суспільства України в 2008 році : плани на майбутнє. / [О.П.Айвазовська, О.Ю.Вінніков, Г.М.Голубовська–Онісімова [та ін.]; за ред. М.Лациби.; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К.: Агентство «Україна», 2009.
2. Пособие по экологической демократии / Механизм реального участия: Проект. – Эколоого–культурный центр Бахмат, Матра КАП. – Артемовск, 2005.

3. Київ 2003 через Оргус: Спеціальне дослідження регіонів України до 5-ї Всеєвропейської конференції міністрів навколишнього середовища «Довкілля для Європи». – Мін-во екології та прир. рес.–в Укр. – К., ЕКСОР. – 2003.

4. Качинський А.Б. Основні напрями та засоби екологічної політики України [Електронний ресурс] / А.Б.Качинський // Стратегії розвитку України: теорія і практика; [Відпов. ред. О.О.Янішевський]. – К.: Нац ін.–т стратегічних досліджень. – 2002. – Режим доступу: www.niss.gov.ua/book/strateg2/index.htm

5. Україна у 2008 р.: щорічні оцінки суспільно–політичного та соціально–економічного розвитку: Монографія / [Заг. ред. Ю.Г.Рубана]. – К.: НІСД, 2008.

6. Прутько С. Механізми політико–правового забезпечення екобезопасного розвитку України / С. Прутько // Українознавство. – 2006. – № 2. – С.211–219.

7. Громадська оцінка екологічної політики в Україні. Доповідь українських громадських екологічних організацій. – Київ, 2003.

8. Толстоухов А. Еко–майбутнє починається з «ЕКО+25%» / А. Толстоухов // Газ. День. – 2006. – № 3 (582) 28 січ. – 3 лют.

9. Андрусевич А. Неурядові екологічні організації в Україні: проблеми становлення та розвитку [Електронний ресурс] / А.Андрусевич // Незалежний часопис І. – 2006. – № 41. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n41texts/andrusevych.htm>.

10. Варго О.М. Екологічна свідомість як умова становлення екологічного суспільства: Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.М.Варго. – Харків, 2006.

11. Ліпич І.І. Екологічна діяльність в контексті сучасності / І.І.Ліпич // Політологічний вісник. Збірник наукових праць. – К.: ІНТАС, 2007. – Вип.28.

12. Голубовська–Онісімова Г. Європейський вимір України та охорона довкілля / Г.Голубовська–Онісімова // Екомама: часопис всеукр. екологічної громадської організації «МАМА–86». – 2009. – № 6.

13. Яницький О.Н. Экологическое движение и контекст: становление гражданского общества в посттоталитарной среде / О.Н.Яницький // Социол. исслед. – 1992. – № 12.

Акопян В.Г. Основные направления внедрения экологической парадигмы культуры жизнотворчества и воспитания личности

Внедрение экологической парадигмы культуры жизнотворчества и воспитания личности в реальный жизненный процесс происходит достаточно противоречиво и требует соответствующего правового обеспечения.

Ключевые слова: глобализация, экология, экологическое проблемы, экологическое сознание.

Akopyan, V.G. The Main Problems of Introducing Ecological Paradigm of Life Creation Culture and Personality's Upbringing

Introducing of ecological paradigm into the life creative culture and personality's upbringing into the real life process takes place pretty contradictory and demands the relative judicial maintenance.

Key words: globalization, ecology, ecological problems, ecological consciousness.

УДК 130.2 : 140.8.

Хайрулліна Ю.О.

Світоглядна культура особистості: структурно-функціональний аналіз

Розглянута система функціональних органів механізму збудження особистості, що знаходиться у площині свідомості людини і система функціоналів як продуктів їх функціонування, що утворюють елементи та структуру світоглядної культури особистості.

Ключові слова: особистість, світогляд, світоглядна культура, система, структура, функції.

Метою статті є проведення морфогенетичного і функціонального аналізу світоглядної культури особистості, що є різномірним духовним утворенням, в якому органічно поєднуються і життєве бачення, з його раціональними та ірраціональними елементами, розсудок і передсудки, наукові, художні і політичні погляди. Отже, морфогенетичний аналіз світоглядної культури особистості має розкрити механізм її породження, тобто процеси і продукти з яких складається дана специфічна цілісність і довести існування різномірних структур у даному явищі. Завдяки морфологічному аналізу світоглядна культура розкривається через своє втілення, оскільки вона, – це засвоєна особистістю думка, що проречена і існує в просторово-часовому вимірюванні.

Дану проблему вивчали багато дослідників. Психологічні аспекти світоглядної культури відображені в роботах Б.Ананьєва, Л.Божович, В.Вілюнаса, Л.Виготського, І.Джидар'ян, Б.Додонова, К.Ізарда, Я.Рейковського, В.Семке та ін. В їх роботах міститься глибокий аналіз емоційних станів людини, представлені змістовні характеристики емоцій і почуттів, розкрито взаємозв'язок емоцій і потреб.

За часів радянської доби над проблемою світоглядної культури працювали Є.Андрос, В.Афанасьєв, М.Гончаренко, В.Горський, П.Дишльовий, В.П.Іванов, А.Колодний, А.Никанорова, М.Попович, Є.Осічнюк, Л.В.Скворцов, О.Спіркін, В.Табачковський, В.Шинкарук, І.Фролов, О.Яценко та інші. Вони розглядали світогляд як спосіб духовно-практичного, а не тільки теоретичного освоєння дійсності і як форму суспільної та індивідуальної самосвідомості, що є їх найважливішим компонентом. Усі ці вчені підкреслювали складність структури світогляду.

В цілому склалося декілька підходів до морфології світоглядної культури особистості. Перша група дослідників ототожнює світогляд і світоглядну культуру. У такому випадку елементами є світосприйняття (світотвідчуття) і світорозуміння. Перше – ґрунтується на чуттєво-образному (емоційно-образному) сприйнятті і визначає емоційний настрій